

Costin Mioreanu, între recrutare forțată și emigrare. Măști și ipostaze reconstituite din arhive¹

Ana Diaconu

Cum și de ce recrutează Securitatea un compozitor

Alexandru (Sandu) Tzigara-Samurcaș (1903-1987) a fost un poet și publicist român, fiul renumitului muzeolog român cu același nume, cu vechi rădăcini nobiliare. A absolvit facultatea de drept, însă a fost mult mai apropiat de domeniul artistic, din postura de pianist amator pasionat, volumul său de debut fiind intitulat *Recital de pian*². Tzigara-Samurcaș era reprezentarea cumulului tuturor „neliniștilor” pe care le putea avea regimul comunist cu privire la un personaj: origini nobile, stil de viață burghez, legături cu străinătatea (în special cu spațiul francez), catolicism, homosexualitate. Nu a fost deci complicat să intre și să rămână timp de mulți ani în atenția organelor de Securitate. Iată o notă informativă redactată de Agentul „Anton” pe 10 noiembrie 1965:

Sandu Tzigara-Samurcaș a studiat dreptul, a fost, dacă nu greșesc, magistrat, dar în felul său, este mai mult un fel de artist cu capul în nori. Știe bine engleza, franceza și germana, citește destul de mult și se ocupă de lucruri inactuale. Chiar în timpul burgheziei – spre disperarea bătrînului Tzigara, care era om energic și cu picioarele pe pamînt – Sandu cînta la pian, scria poezii, se ocupa de genealogii și era lipsit de spirit practic. [...] Nu a reușit să se impună ca poet decît în rîndurile cîtorva snobi și diletanți.

---

¹ Studiu prezentat în 5 noiembrie 2023, în cadrul Simpozionului de muzicologie „Persona” coordonat de Vlad Văidean, desfășurat sub egida Festivalului Internațional *Meridian*.

² Sandu Tzigara-Samurcaș, *Recital de pian*, București, 1941.

Ca pianist, cîntă pentru plăcerea lui. Foarte snob, ținea relații numai cu persoane din aristocrație, vorbea numai de prințese și contese (avea un cult pentru contesa de Noailles) și avea idei reacționare, în sensul că credea că lumea trebuie condusă doar de regi, prinți, conți – într-un cuvînt, de către aristocrație. Politică militantă nu știu să fi făcut. Dacă tatăl său fusese germanofil, ca descendent din Hohenzollerni, Sandu era mai curînd francofil. [...] În afară de aristocrație, are respect și admirație pentru artiști – pe care de asemenea îi consideră aristocrați. În călătoriile sale la Paris, rare și scurte din lipsă de bani, vizita pe Contesa de Noailles (sora lui Basarab Brîncoveanu), pe Martha Bibescu, pe Elena Văcărescu, adică celebrități din lumea artelor și de „sînge nobil”. [...] Deși însurat, Sandu Tzigara-Samurçaș este homosexual, dar în mod discret și probabil cu intermitențe. Nu-i cunosc legăturile, dar vara îl văd la ștranduri, vorbind cu sportivi, înotători, salvatori, dar în același timp și cu femei de lume, cărora le spune că aceștia sînt elevii săi, cărora le dă lecții de engleză, franceză sau romîună. [...] Este secretos și ascunde această predilecție.¹

Legătura lui Costin Mioreanu cu poetul Sandu Tzigara-Samurçaș – așa-numitul „obiectiv” al Acțiunii „Țigaret” derulată de Securitate – este motivul care l-a transformat în 1963 pe compozitorul în vîrstă atunci de numai 20 de ani într-un element de maxim interes pentru reprezentanții poliției politice. O sursă dintr-un alt dosar de urmărire l-a identificat pe Mioreanu – pe atunci student în anul II la Compoziție – ca făcînd parte din anturajul lui Alexandru Tzigara-Samurçaș. Sursa preciza că „aprecierile pozitive ale poetului la adresa lui Mioreanu sunt puțin cam exagerate, în sensul că prea îl ridică în slăvi atribuindu-i calități a căror totalizare ar crea din el perfecțiunea întruchipată”. Din notă mai reiese că Tzigara îi cerea părerea compozitorului asupra textelor poemelor sale și că acesta punea o parte dintre ele pe muzică.²

---

¹ Notă reprodușă pe pagina de Facebook a Muzeului Istoriei și Culturii Queer din România,

<https://www.facebook.com/461737147975505/photos/a.478144193001467/485314322284454/?type=3>, accesat în data de 1 iulie 2023.

² A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 124. În documentele de arhivă și listele de partituri de la UCMR și, ulterior, de la Salabert la care am avut acces, 40

Din dosarul de 167 de file dispuse de multe ori aleatoriu, am încercat o reconstituire, pe baza cronologiei documentelor, a parcursului recrutării și ulterior a activității așa-zis „operative” a agentului cu nume conspirativ „Paltin Dan”¹.

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

STRICT SECRET

DOSARUL
A FOST MICROFILMAT AZI
30.12.94
S. U. C. 680

Direcția 3
Serviciul 4
Secția
Biroul 2

Nr. 49350

DOSAR PERSONAL
AL
INF. AGENTULUI *Paltin Dan*
NUMELE CONSPIRATIV

Deschis la data 31.07.1963
Inchis la data

ARHIVA Nr.

R 042702

**Fig. 1: A.C.N.S.A.S., fond Rețea,
Dosar R 4702, Coperta**

nu am identificat nicio lucrare scrisă de Costin Mioreanu pe versuri de Sandu Tzigara-Samurçaș.

¹ Avertizez că unele extrase de text pe care le-am ales pentru a reda cât mai veridic contextul și atmosfera demersurilor Securității sunt dificil de procesat sau de parcurs printr-o lectură detașată chiar și acum, la distanță de 60 de ani de la momentul istoric analizat.

Pe 20 mai 1963, un agent de Securitate redacta raportul de luare în studiu pentru recrutare a lui Costin Mioreanu, acesta „fiind o legătură apropiată a obiectivului Alexandru Tzigara-Samurçaș”¹.

Pe 4 iulie 1963, a fost întocmit și aprobat un raport „cu propuneri privind contactarea numitului Mioreanu Costin din București, candidat la recrutare în acțiunea Țigaret”. Este greu de descris gradul de premeditare a acestor acțiuni – atât de cooptare în rețeaua de colaboratori, cât și de urmărire când era cazul – pregătite până la cele mai mici detalii de agenții implicați. Planul pentru a stabili starea fizică și intelectuală a candidatului pentru recrutare, apartenența lui religioasă și nivelul de apropiere față de obiectivul vizat suna așa:

Un ofițer din cadrul biroului se va prezenta la candidat ca fiind din partea comitetului de artă și cultură și vrea să discute cu el despre facultate. Candidatului i se va spune că noi facem un sondaj, să vedem cum se pregătesc în general studenții, care este grija cadrelor de specialitate pentru pregătirea lor, ce perspective crede că va avea, dacă are anumite planuri originale privind compoziția (n.a. Oare cum ar putea planurile privind compoziția să nu fie originale?). Discutându-se despre el, candidatul va fi pus să-și povestească viața, cum de a ajuns să înțeleagă că are talent de compozitor, dacă are mediu prielnic de pregătire în cadrul familiei sale, cum este ajutat de părinți în raport cu timpul liber și preocupările acestora. De asemenea candidatul va fi pus să povestească despre prietenii și anturajul său, din cine este format acest anturaj (intenționăm a se ajunge și la obiectiv) și cum se simte în acest mediu. În felul acesta considerăm că respectivul candidat ne va da toate lămuririle necesare pentru a ne face o imagine cât mai completă asupra felului său de a fi și vom putea să apreciem dacă este sau nu pretabil la recrutare.²

---

¹ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 131.

² A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 147-148.

Întâlnirea atent pregătită a avut loc pe 25 iulie la Caracal, unde Costin Mioreanu efectua un stagiu militar, și s-a finalizat cu un Angajament¹, o Notă privind cunoștințele și relațiile candidatului², în care au fost cuprinși, dintr-un total de șapte persoane, șase studenți de la Conservator (pianiștii Octavian Dumitru și Emanoil Balaban, violoncelistul Eduard Weisman, dirijorul Constantin Georgescu, Smaranda Georgescu și Dumitru Avakian de la compoziție) și o Autobiografie în care Mioreanu își descrie realizările muzicale (bursier al Uniunii Compozitorilor în perioada 1954-1960, student în anul IV la secția Compoziție a Conservatorului din București și mențiunea specială obținută la Concursul organizat de Conservator în cinstea celei de-a 40-a aniversări de la înființarea PCR) și organizatorice (membru al Consiliului Asociației Studenților din Conservator, membru UTM). Procesul de recrutare este însă mai complex de atât, pregătit cu maximă diligență pe toate fronturile de acțiune. Astfel că, înainte de deplasarea la Caracal, agenții au făcut o vizită la domiciliul studentului, unde au obținut cele mai bune referințe de la tatăl acestuia, Athanasie Mioreanu³. Iar la Conservator, au avut o întâlnire cu șeful cadrelor din instituție și cu șeful organizației UTM, cărora le-au cerut informații despre mai mulți studenți, pentru a nu crea neliniști și suspiciuni în privința vreunuia dintre ei. Din raportul reieșit, „privind rezultatul discuțiilor purtate cu organe oficiale de la locul de studii al candidatului la recrutare Mioreanu Costin despre atitudinea și comportarea sa”⁴, reiese că muzicianul „apare ca un student conștiincios, depune muncă și mult efort pentru pregătirea din cadrul cursurilor. Este cunoscut că are câteva lucrări originale proprii – ce-i drept nu sînt de mare amploare sau cu o profunzime muzicală strălucită, dar sînt bune întrucît au fost difuzate și la radio în emisiunile pentru copii”⁵. Este important să remarcăm că ne aflăm într-un univers istoric în care aprecierile valorice cu privire la calitatea compozițiilor unui student de la Conservator sunt emise de funcționarii de la serviciul de cadre, iar un criteriu definitoriu de

---

¹ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 149.

² A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 153-154.

³ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 145-146, „Raport privind cunoașterea personală a candidatului la recrutare Costin Mioreanu, din 8.07.1963”.

⁴ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 142-143, Raport din 15.07.1963.

⁵ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 142.

segregare a unor creații muzicale bune față de cele rele este difuzarea la radio – eventual în emisiuni pentru copii.

Ultimul pas birocratic premergător întâlnirii de la Caracal a fost constituit de „Referatul cu propuneri privind recrutarea ca agent a numitului Mioreanu Costin din București”¹, structurat scolastic pe următoarele capitole:

- Scopul recrutării;
- Date despre candidat;
- Utilitatea celui propus pentru recrutare – Posibilități informative;
- Garanția că va accepta recrutarea și că va lucra în mod cinstit cu

noi: este un student conștiincios, face parte din UTM, nu are orientări religioase („nu este stăpânit de concepții mistice”) și, în final, „susnumitul fiind student în anul IV, dorește să termine cu orice preț, așa că în această situație are tot interesul să nu-și strice relațiile cu organele superioare și deci va trebui să accepte recrutarea”²;

– Și, respectiv, *Cum va decurge recrutarea*, un capitol final care reia în principiu ideile din raportul „cu propuneri privind contactarea numitului Mioreanu Costin din București, candidat la recrutare în acțiunea Țigaret”³.

Prima evaluare a activității lui Costin Mioreanu în calitate de sursă a fost realizată în luna ianuarie 1964⁴, iar ofițerul care instrumenta colaborarea nu a conținut să folosească superlative: „este un tînăr cu conștiință politică ridicată, atașat cauzei noastre, dovedind că urăște dușmanul de clasă și luptă împotriva acestuia”; „munca cu el este plăcută sub raportul aportului pe care-l aduce, instructivă și interesantă”. Totuși, „când a greșit unele amănunte a fost criticat”, cu toate că au fost puține situațiile de acest fel. „Agentul a reușit să aducă unele materiale scrise de obiectiv – poezii – dar, așa cum i s-a trasat sarcina el nu a reușit să discute cu acesta despre conținutul lor, despre felul cum le interpretează, modul dușmănos de manifestare a obiectivului”. Pe 17 ianuarie 1964, la două zile distanță, un alt agent de

---

¹ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 134-137.

² A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 136.

³ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 147-148.

⁴ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 166-167, Caracterizare privind activitatea informativ-operativă a agentului „Paltin Dan” pe care a desfășurat-o în anul 1963, din 15.01.1964.

Securitate (probabil superior în rang) completa documentul cu observații critice:

[...] Cu prilejul caracterizării arată că este bun, a furnizat materiale valoroase privind obiectivul, să stabilească (sic!) legături ale acestuia, dar nu a discutat cu obiectivul asupra conținutului scrierilor sale, asupra vederilor sale politice actuale, asupra atitudinii lui. Atunci, care sunt materialele valoroase ale acestui agent? Din nou se manifestă tendința ofițerului de a prezenta unele lucruri în mod ireal. Pentru că se hazardează în folosirea de superlative când este mai firesc și mai cuminte să fie ponderat.[...]¹

În luna aprilie 1965, după închiderea acțiunii de urmărire a lui Alexandru Tsigara-Samurcaș (întrucât obiectivul nu mai prezenta interes), în virtutea posibilităților sale informative, agentul „Paltin Dan” a fost „redirijat”, de același locotenent Gheorghe Nicolae care s-a ocupat de recrutare și de coordonarea relației cu compozitorul, către urmărirea mai multor persoane din Conservator, într-o problemă intitulată „tineret studios” (într-un raport ulterior fiind menționați, doar ca exemplu, profesorul George Bălan și studentul Sabin Păuța²). Cu toate acestea, rezultatele informative concrete continuă să întârzie să apară din partea muzicianului³:

Ca student, agentul „Paltin Dan”, deși a fost dirijat în legătură cu unele aspecte de la facultate, nu a furnizat informații, întrucât fiind la secția compoziție, în ultimul an, a avut o frecvență mai liberă și contactul cu colegii a fost mai rar.

---

¹ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 167.

² A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 161-162, Raport privind pe agentul „Paltin Dan” din 19.11.1965.

³ Recunoașterea ineficienței totale a unei surse recrutate și întreținute prin exploatarea unui număr mare de resurse din imensul aparat de propagandă și control care era Securitatea ar fi însemnat totodată și un eșec al Securității înseși și, implicit, al mecanismului „perfect” de funcționare al regimului, iar acest lucru era, pe cât posibil, de evitat.

În relația cu acest agent căpitanul Țuțui Florian a manifestat foarte multe lipsuri. Este greu de înțeles cum, pînă în ianuarie a.c. (n.a. 1966) agentul a fost în foarte bune relații cu obiectivul acțiunii „Muzicianul” și imediat după aceea cînd a fost „instruit și dirijat” pe lîngă acesta, el scrie în presă un articol care-l pune în relații proaste cu obiectivul. De ce a făcut agentul acest lucru?¹

Inițialele „G.B.” precizate în notă, întărite de menționarea numelui lui George Bălan printre elementele suspecte într-un raport precedent din noiembrie 1965, conduc către concluzia că acesta din urmă era obiectivul acțiunii „Muzicianul”². Însă parcurgînd mai multe articole din presa muzicală a anului 1966 am constatat că se iscaseră o serie de dezbateri destul de aprinse în ceea ce privește muzica nouă, cu mai mulți interlocutori. În două articole pe care le-a semnat în numerele din iunie și iulie ale revistei *Amfiteatru*³, Costin Mioreanu milita pentru punctul de sinteză în care a ajuns muzica modernă, în care nu se mai pot crea elemente noi de limbaj, însă în care, la nivelul organizării timpului muzical, se pot crea corpuri sonore omogene și improvizații controlate continue (iar ca exemple în acest sens oferă muzica stocastică a lui Iannis Xenakis și poemul simfonic *Laude* de Aurel Stroe)⁴. Consideră că „asperitățile sonore au fost, la timpul lor, inevitabile; era o modalitate de a investiga noi resurse fonice, cel mai adesea caracteristice ritmului trepidant al societății moderne”. Opinii contrastante apar la George Bălan:

În muzica secolului XX substituirea muzicii prin efecte sonore a căpătat amploare de epidemie, dificultățile de înțelegere crescînd corespunzător: ca să-l înțeleg pe Xenakis trebuie să studiez tratatul său despre muzica stocastică. [...] Cam de la Wagner spre noi, [...] unii

---

¹ Ambele citate sunt extrase din nota-caracterizare privind pe agentul „Paltin Dan” din 17.07.1966, A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 160.

² Detalii concrete despre acțiune s-ar putea obține, probabil, prin consultarea dosarului de urmărire deschis pe numele lui George Bălan, în cazul în care acesta există în Arhiva C.N.S.A.S..

³ Costin Mioreanu, „Laude muzicii”, *Amfiteatru*, Anul 1, nr. 6, p. 94; Costin Mioreanu, „Laude muzicii II”, *Amfiteatru*, Anul 1, nr. 7, p. 110.

⁴ Mioreanu, „Laude muzicii”, p. 94.

compozitori au neglijat muzica propriu-zisă; nutresc visuri cosmice de expresie, dar uită că muzica înseamnă noblețe melodică și logică a organizării.¹

și, cu mai mare vehemență, în discursul compozitorului Alexandru Pașcanu², căruia Mioreanu îi răspunde public, printr-un text ce capătă alura unei scrisori deschise în numele muzicii de avangardă:

Nu era nevoie de 8-9-10 pagini pentru a se insinua vădita adresă polemică. Decît un întreg paragraf de genul („Cred că orice creator frămîntat și sincer interesat de destinul artei pe care o slujește poate ajunge la un moment de criză cînd – exasperat de forța unui anumit conformism consacrat, inhibat de prestața marilor lucrări pe care din respect, nu vrea să le pastîzeze – lovește cu pumnul în pian *emițînd o neintenționată sonoritate dodecafonică* (subl. C.M.), pe care un estetician abil ar putea-o interpreta drept un energic «destul!»”...) sau („Uneori dînd în șanț aflu care-i drumul”) sau („sentimentele erau subtilizate în ionizări, viața se desfășura în secvențe, iar materia în segmente, unele corpuri terestre sau astrale se exprimau și se cîntau numai prin densitatea lor, însoțită de cifra care o fixa”...) se putea spune mult mai simplu; de pildă astfel: nu-mi place Concertul de pian de Aurel Stroe pentru că se cîntă și cu pumnul, cred că autorul se află într-un moment de criză a creației și că a dat în șanț, nu-mi place esteticianismul abil al lui George Bălan, nu-mi place abstracționismul titlurilor lui Varése (*Ionizare*), Cornel Țăranu (*Secvențe*), Kazimierz Serocki (*Segmenti*) și iarăși Varése (*Densitate 21,5*) căci universul lor sonor poate produce „prin audiții prelungi și repetate, chiar și leziuni pe creier la persoanele prea sensibile”.³

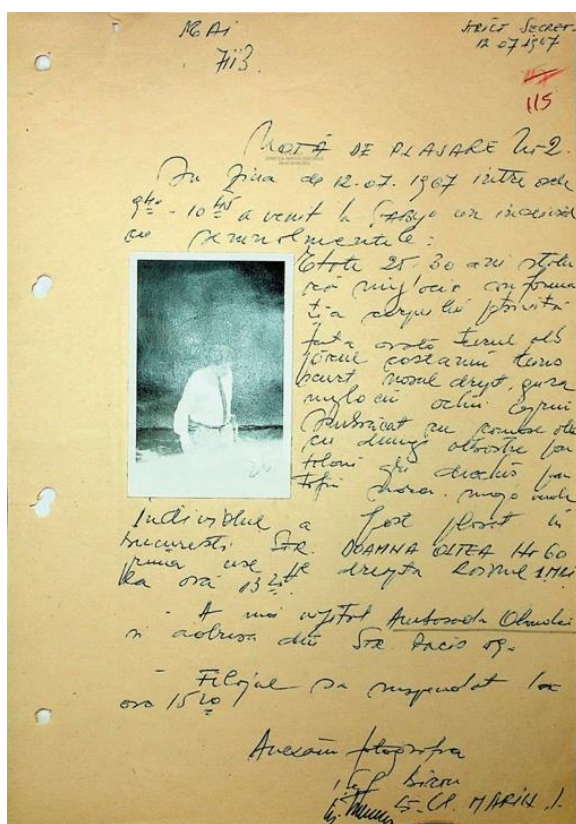
¹ George Bălan, „Muzica preclasică și ascultătorul contemporan”, *Scînteia*, Anul 35, nr. 7014, 18 iunie 1966.

² Alexandru Pașcanu, „Avangardism muzical?”, *Contemporanul*, Anul 20, nr. 26, 1 iulie 1966.

³ Mioreanu, „Laude muzicii II”, p. 110.

Cele două „Laude ale muzicii” publicate de Miereanu în vara anului 1966 se pot califica drept posibile cauze care au compromis iremediabil „succesul” sarcinilor sale operative.

O ultimă încercare de „folosire” a sursei Costin Miereanu în cadrul unor acțiuni informative a avut loc în legătură cu deplasările la Cursurile de vară de la Darmstadt, în anii 1967 și 1968¹, de unde nu a mai avut ocazia să raporteze cele întâmplate căci, conform informațiilor cuprinse în micul dosar de numai 10 file din fondul SIE – Exilul românesc al C.N.S.A.S., deschis după părăsirea țării de către compozitor² –, acea deplasare la Darmstadt a reprezentat momentul plecării sale definitive din țară, alături de Mihai Mitrea-Celarianu, urmat de stabilirea la Paris.

Fig. 2: Notă de plasare (filaj), în care a fost urmărită vizita lui Costin Miereanu la Ambasada Olandei înainte de călătoria în străinătate din vara anului 1967. A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 115.

¹ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 105-106.

² A.C.N.S.A.S., fond SIE, Dosar 32579, deschis în data de 27.04.1972.

Reminiscențele contactului cu Securitatea, manifestate post-emigrare

Odată ajunși în Franța, cei doi compozitori au fost angajați de Editura Salabert, care le oferea suma de 1000 de franci lunar, în plus față de sumele ocazionale atribuite pentru lucrări punctuale publicate¹, fapt confirmat și de o relatare anonimă cuprinsă în dosarul din fondul de rețea al compozitorului, care afirma că atât Mioreanu, cât și colegul său Mihai Mitrea-Celarianu sunt protejați de doamna Salabert².

În continuare, până în 1984, puzzle-ul emigrării poate fi întregit numai prin coroborarea documentelor cuprinse în dosarul de Rețea deschis pe numele Agentului „Paltin Dan” – care rămâne dosar de rețea numai la nivel de titulatură, altfel transformându-se într-un dosar de urmărire în toată regula – și în dosarul din fondul SIE, nr. 32579, deschis pe numele Mioreanu Costin în 1972.

În iulie 1971, din corespondența interceptată de Direcția Generală de Tehnică Operativă (DGTO) a Consiliului Securității reiese că Mioreanu a trimis de la Paris o scrisoare către Direcția de Relații Externe a Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, prin care a solicitat prelungirea vizei de ședere până la 1 august 1972, în scopul susținerii tezei de doctorat³. Aceasta a fost cu siguranță aprobată, după cum reiese dintr-un alt document datat 5 ianuarie 1972, prin care reprezentanții organelor de Securitate propun „să se intervină la Direcția de pașapoarte pentru a i se aproba plecarea numitei Mioreanu Ioana în Franța, la soțul ei”, astfel încât „să nu se întărească convingerea informatorului că organele manifestă rezerve față de el în urma discuțiilor negative care s-au purtat la Uniunea Compozitorilor în legătură cu el, mai ales ținând cont de faptul că este un element de valoare”⁴. Pe un front paralel, Ioana Mioreanu discuta cu un agent sub acoperire ce semnează cu pseudonimul „Angus” despre dificultățile pe care le întâmpinau soțul ei și colegul său Mihai Mitrea-Celarianu în încercarea de a-și finaliza studiile doctorale în Franța: „se tem să ia

---

¹ A.C.N.S.A.S., fond SIE, Dosar 32579, notă informativă din 10.02.1971.

² A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 101. Mica Salabert a fost văduva editorului Francis Salabert, care a preluat de la acesta conducerea celebrei edituri în anul 1946. Doamna Salabert avea origini românești, fiind născută în fosta comună Parachioi din județul Constanța în 1896, cu numele real Eugenia Danielescu-Micșunescu.

³ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 83.

⁴ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 158-159.

legătura cu ambasada pentru a nu fi reținuți și trimiși cu forța în țară”; „li s-au creat unele greutăți în ceea ce privește obținerea prelungirii sejurului de către autoritățile franceze”; „li s-a propus și s-au exercitat presiuni asupra lor, în scopul de a se declara refugiați politic”; au pierdut chiar o serie de oportunități profesionale din cauza refuzului lor de a deveni refugiați politici – nu li s-au mai cântat lucrări și au avut dificultăți chiar și în cadrul Editurii Salabert. Tot ea reclama și că Uniunea Compozitorilor din România a adoptat o atitudine ostilă față de cei doi, prezentându-i drept „fugari care și-au renegat țara și familiile”¹.

Ar fi poate justificat să ne întrebăm de ce nu a întrerupt Costin Miereanu toate legăturile cu România și cu instituțiile comuniste încă din 1968, de când a reușit să se stabilească la Paris și de când știa, cel mai probabil, că nu intenționează să mai revină. În dosarul său se regăsesc peste 20 de scrisori și telegrame ale familiei sale interceptate și mai multe documente din care reiese că soția și tatăl său erau ținuți constant sub urmărire.

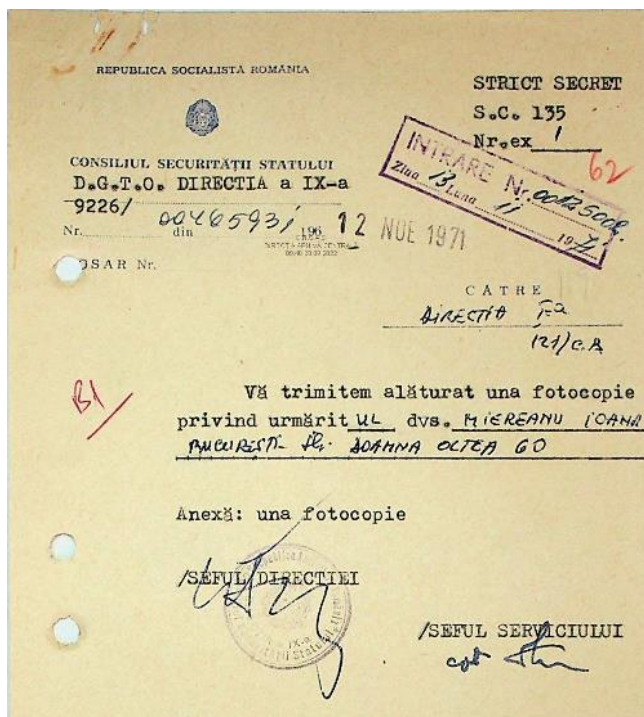

Fig. nr. 3: A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 62.

¹ A.C.N.S.A.S., fond SIE, Dosar 32579, notă informativă din 10.02.1971.

Din aceste corespondențe reiese și că toată activitatea lui începea să fie complet cenzurată în viața culturală românească: „Costine, să nu fii supărat că nu te mai cîntă la Radio – probabil s-au dat unele dispoziții în acest sens datorită unor propuneri răutăcioase – deși înainte erai cîntat în fiecare săptămână”. (Fragment dintr-o scrisoare trimisă la Paris de tatăl compozitorului, datată februarie 1972¹.)

Ultimele dintre cele peste 100 de articole (identificate până în prezent) scrise de Mioreanu în periodicele din România înainte de 1989 au apărut în luna decembrie 1970, în ziarele *Contemporanul*² și *România literară*³, din postura pe care o avea de corespondent de la Paris. În primii ani de după emigrare el a continuat să trimită materiale pentru revistele românești, însă a fost publicat numai sporadic și numai până în anul 1970. Mi-a atras atenția un articol pe care Mioreanu l-a trimis în copie soției sale în octombrie 1971 – și apare deci în dosar în urma monitorizării corespondenței de către Securitate⁴ –, semnalându-i acesteia că îl trimisese deja de mai multe ori lui George Ivașcu, autor și publicist comunist, redactor-șef al revistei *Contemporanul* în perioada 1955-1971. Cu un an în urmă *Contemporanul* publicase relatarea lui Costin Mioreanu cu privire la Festivalul Săptămânile Muzicale Internaționale de la Paris, însă se pare că în 1971, după vizita lui Nicolae Ceaușescu în China și după „Revoluția culturală” impusă prin așa-numitele Teze din iulie, un astfel de contact al cititorilor cu scena culturală europeană nu mai era oportun. Textul cronicii trimise de Costin Mioreanu publicațiilor din România cu prilejul Săptămânii Muzicale Internaționale de la Paris din 1971 îmbracă mai degrabă forma unui eseu omagial bine articulat cu privire la etapele stilistice ale creației lui Stravinski, presărat cu referințe cât se poate de actuale din muzicologia occidentală⁵, realizat în anul morții compozitorului rus. Textul pare că a rămas fără răspuns și nepublicat până în prezent.

---

¹ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 59.

² Costin Mioreanu, „Săptămânile muzicale internaționale de la Paris”, *Contemporanul*, Anul 24, nr. 50, 10.12.1970, p. 6.

³ Costin Mioreanu, „Compun... o teză de doctorat”, *România literară*, Anul 3, nr. 52, p. 27, 24.12.1970.

⁴ A.C.N.S.A.S., Fond Rețea, Dosar R 42702, f. 65-68.

⁵ Include, între altele, trimiteri la texte publicate în *Musique en Jeu*, revistă dedicată avangardei muzicale, la confluența cu estetica și filosofia, apărută în Franța în perioada 1970-1978. În câteva numere ale revistei și-a expus și Costin

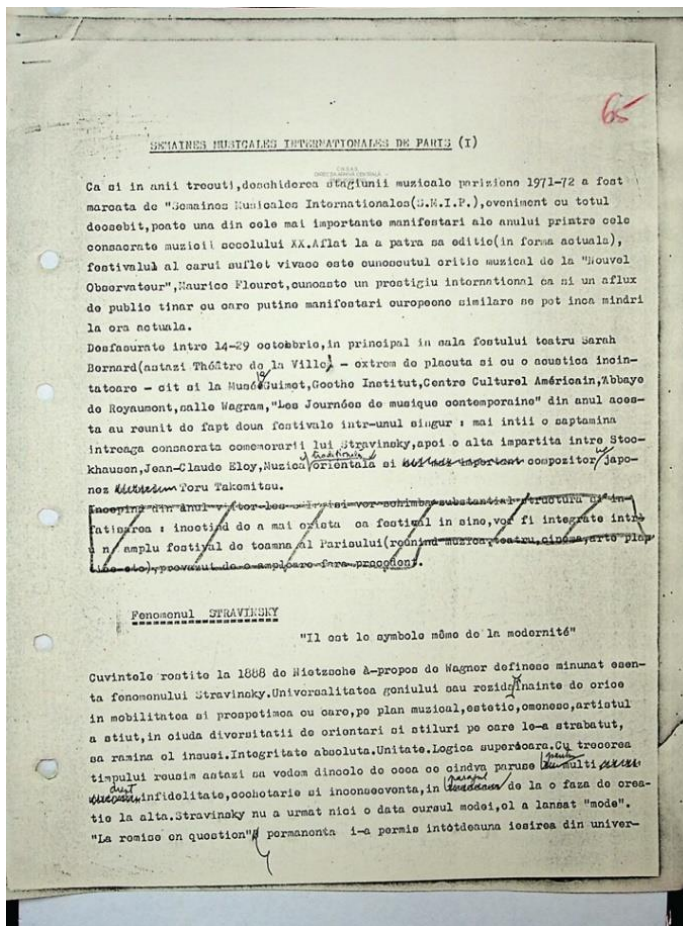

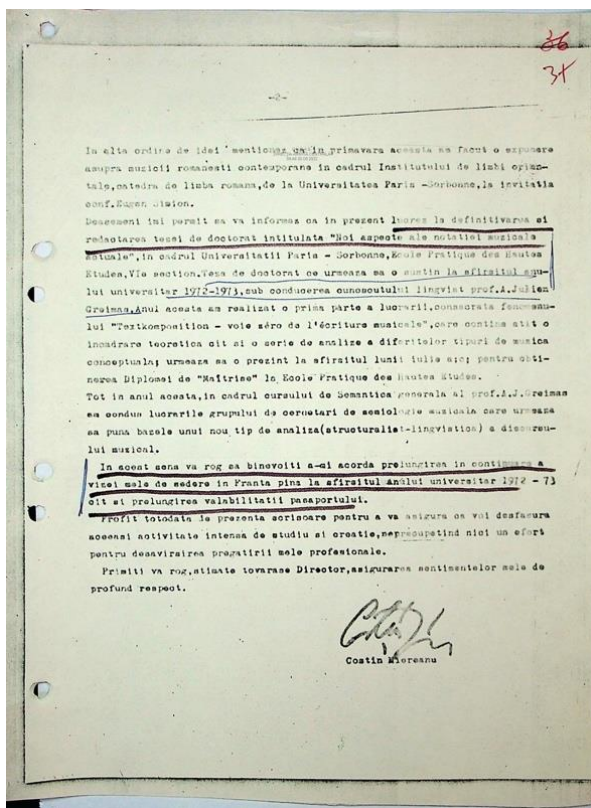
Fig. 4: „Semaines Musicales Internationales de Paris (I)”, articol nepublicat, A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 65.

A reușit să-și prelungască viza până în 1977, prin demersuri birocratice repetate pe care le realiza în raport cu instituțiile din România comunistă. De pildă, în luna iulie 1972 – la foarte scurt timp după ce UCMR îl suspendase pentru lipsă de activitate – Miereanu a trimis Consiliului Național al Culturii și Educației Socialiste o adresă în care cere prelungirea vizei, documentându-și activitatea artistică și de cercetare din ultimii ani: mai multe lucrări fuseseră interpretate sau

Miereanu idei ale crezului său componistic, pe care le-a reunit apoi în volumul *Fuite et conquête du champ musical* (Mériidiens Klincksieck, Paris, 1995).

urmas să fie prezentate în primă audiție în Franța și Mexic – *Polymorphies 5 x 7 (A), Dans la Nuit des Temps, Source (Obîrșie)*¹, *Alba și Espace dernier* –, o emisiune de 45 de minute îi fusese integral dedicată de postul de radio France Culture în seria intitulată *Nouveaux talents étrangers*. În ceea ce privește doctoratul, acesta era în curs de definitivare la Universitatea Sorbona, urmând să se intituleze *Noi aspecte ale notației muzicale actuale*.

**Fig. 5: Ultima pagină din adresa trimisă de Costin Mioreanu către CCES
pe 1 iulie 1972**

**(a se observa sublinierile organelor de Securitate).
A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 37.**

¹ Despre această lucrare autorul afirmă că a fost interpretată la Paris în primă audiție mondială „recent”, în interpretarea Ansamblului Ars Nova sub bagheta lui Marius Constant (A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 36). Există însă numeroase dovezi în presă și în procesele-verbale ale UCMR cu privire la controversele generate de lucrarea aleatorie *Obîrșie* cu prilejul prezentării ei la Conservator în anul 1970.

Un ultim episod tensionat care a avut ecouri negative din peisajul diasporei direct la București, unde tatăl compozitorului a fost interogat, este un interviu acordat de soții Miereanu în nr. 8704/9-10.09.1972 al publicației franceze *Le Figaro*.

Au deranjat aprecierile compozitorului cu privire la difuzarea muzicii moderne în România și la strategia culturală a țării:

În cursul anilor 1955, Alban Berg, Schoenberg, Béla Bartók erau în secret la noi. Consultarea partiturilor lor constituia o infracțiune la directivele guvernamentale. A urmat dezghețul. Dar după călătoria lui Ceaușescu (n.a. numele dictatorului este hașurat în totalitate, greu lizibil în notă) la Pekin, s-ar spune că este în curs o revoluție culturală. Împotriva căreia se ridică mai ales scriitorii, bine organizați. Totul este o chestiune de interpretare a textelor oficiale care îți lasă uneori o marjă de libertate controlată. Trebuie să știi să faci ocolișurile necesare. De aceea, când artiștii de la noi vin în Occident, resimt un șoc. Libertatea este prea largă, nu mai au puncte de reper. Unii preferă să se întoarcă în România, unde viața are un sens, unde ești cineva dacă te afli în opoziție.¹

Printre măsurile dispuse în speță s-au numărat „oprirea exemplarelor sosite prin poștă și a celor pentru vânzare liberă”, „clasificarea la fond special a abonamentelor”, dar și „întocmirea unui plan prin care soții Miereanu să fie determinați să nu mai ia atitudini ostile, ori chiar să fie aduși acasă dacă se poate”².

Abia pe 29 decembrie 1973, „întrucât pe toată perioada șederii sale în străinătate nu a fost folosit și pînă la întoarcerea în țară nu este util”, a fost întocmit Referatul cu propunerea de abandonare a informatorului „Paltin Dan”³.

A fost, așadar, o alegere, cu siguranță dificilă, a compozitorului Costin Miereanu și a familiei sale, de a se mai supune la câțiva ani buni de interogatorii, de intruziune în cele mai intime detalii ale corespondenței, de explicații date în repetate rânduri pentru acțiunile și preocupările lor, de încercări de colaborare cu scena muzicală

---

¹ Fragmentele din interviu sunt redată, direct în traducere, conform Notei informative din dosar. A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 3.

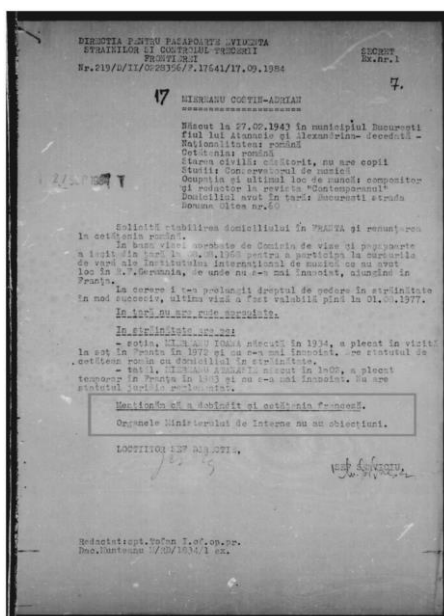
² A.C.N.S.A.S., Fond Rețea, Dosar R 42702, f. 5.

³ A.C.N.S.A.S., fond Rețea, Dosar R 42702, f. 1.

românească rămasă fără răspuns, dar care „dovedeau intențiile serioase” de revenire. Toate acestea pentru a avea posibilitatea manifestării din postura de muzician român, rezident legal la Paris, până la obținerea cetățeniei franceze; pentru a putea să se reunească, într-un final, în Franța, cu soția și tatăl lui rămași în România; pentru a avea un minim beneficiu de pe urma anilor de tinerețe apăsători, în care trebuia să fie permanent în gardă față de noile acțiuni informative, obiective care i se impuneau și relații care îi erau monitorizate până la cel mai mic detaliu.

Documentul cu care se încheie Dosarul din fondul SIE al compozitorului Costin Mioreanu este o adresă de la Direcția pentru Pașapoarte, Evidența Străinilor și Controlul Trecerii Frontierei, datată 17 septembrie 1984, prin care se notifică solicitarea compozitorului Mioreanu Costin-Adrian – la acel moment deja cetățean francez – de a-și stabili domiciliul în Franța și de a renunța la cetățenia română. „Organele Ministerului de Interne nu au avut obiecțiuni”¹.

Fig. 6: A.C.N.S.A.S., fond SIE, Dosar 32579, Document nr. 219/D/II/0228356/F.17641/17.09.1984.

¹ A.C.N.S.A.S., fond SIE, Dosar 32579, Document nr. 219/D/II/0228356/F.17641/17.09.1984.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Bălan, George „Muzica preclasică și ascultătorul contemporan”, *Scînteia*, Anul 35, nr. 7014, 18.06.1966, p. 4.

Miereanu, Costin, „Laude muzicii”, *Amfiteatru*, Anul 1, nr. 6, 1966, p. 94.

Miereanu, Costin, „Laude muzicii II”, *Amfiteatru*, Anul 1, nr. 7, 1966, p. 110.

Miereanu, Costin, „Săptămînile muzicale internaționale de la Paris”, *Contemporanul*, Anul 24, nr. 50, 10.12.1970, p. 6.

Miereanu, Costin, „Compun... o teză de doctorat”, *România literară*, Anul 3, nr. 52, 24.12.1970, p. 27.

Miereanu, Costin, *Fuite et conquête du champ musical*, Méridiens Klincksieck, Paris, 1995.

Pașcanu, Alexandru „Avangardism muzical?”, *Contemporanul*, Anul 20, nr. 26, 1.07.1966, p. 6.

Tzigara-Samurçaș, Sandu, *Recital de pian*, București, 1941.

Consiliul Național pentru Studiarea Arhivelor Securității:

- A.C.N.S.A.S., Fond Rețea, Dosar R 42702.
- A.C.N.S.A.S., Fond SIE, Dosar 32579.

SUMMARY

Ana Diaconu

**Costin Miereanu, between forced recruitment and emigration.
Masks and hypostases reconstituted from the archives**

How and why did the Romanian Securitate police recruit a composer?
This was the question I asked myself during the period when I obtained my accreditation as a researcher at the National Council for the Study of the Securitate Archives. As part of my doctoral research topic – *Diaspora of Romanian Composers in France in the Second Half of the 20th Century* –, I requested information on 10 musicians who emigrated to Paris between 1965 and 1985 and whose names I expected to find in the

“Romanian Exile” fund. I was to learn on this occasion that the resources of the Securitate's foreign subsidiaries were limited and therefore insufficient to focus too much on the destinies of the Romanian artistic avant-garde abroad. However, my attention was drawn to the path of the composer Costin Miereanu, whose contacts with the Securitate began five years before his emigration, in 1963, when he was forcibly recruited because he was in an “unhealthy” entourage. He remained on the political police records until the 1980s, during which time he went from being a candidate for recruitment to a collaborator and a pursued target, and these events seem to have had a significant influence on his artistic choices and trajectory.